

SOCIAL OMSORG
Hans Wallöf

Socialnämnden 2014-06-18

Införande av ÄBIC inom social omsorg samt ansökan om prestationsersättning

Sammanfattning

För att stödja utvecklingen av ett behovsriktat och systematiskt arbetssätt inom äldreomsorgen har Socialstyrelsen tagit fram modellen Äldres behov i centrum (ÄBIC). ÄBIC utgår från processen och reglerna för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten och såväl myndighet som leverantörer inom äldreomsorgen berörs. I modellen beskrivs varje individs behov utifrån den internationella klassifikationen av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa (ICF¹).

Socialstyrelsens målsättning med ÄBIC är;

- Tydligare biståndsbeslut
- Att äldreomsorgen blir mer likvärdig och rättssäker
- Ökade möjligheter för individen att medverka i utredning, planering och uppföljning
- Att skapa underlag för offentlig statistik och öppna jämförelser

För att stötta kommunerna i införandet fördelar Socialstyrelsen under 2014 ut sammanlagt 70 miljoner kr till kommuner och stadsdelar som har utbildat processledare och som beslutat att införa modellen ÄBIC.

Förslag till beslut

1. Socialnämnden beslutar att införa modellen Äldres behov i centrum.
2. ÄBIC inför från och med den 1 september 2014.
3. Socialnämnden uppdrar åt socialchefen att hos Socialstyrelsen ansöka om prestationsersättning för att införa modellen.

¹ International Classification of Functioning, Disability and Health

Ärendet

Bakgrund

För att stödja utvecklingen av ett behovsriktat och systematiskt arbetssätt inom äldreomsorgen har Socialstyrelsen tagit fram modellen Äldres behov i centrum (ÄBIC). Utvecklingsarbetet har skett sedan 2008 inom ramen för två olika regeringsuppdrag.

Modellen utgår från processen och regelverket för socialtjänstens handläggning och dokumentation avseende äldreomsorg och såväl myndigheten som leverantörer berörs. Socialstyrelsen konstaterar att det behövs ett nationellt fackspråk som tydliggör vilka behov i den äldres livsföring som ska tillgodoses med insatser. Dessutom behöver både handläggare och leverantörer ett systematiskt arbetssätt med regelbunden uppföljning på individnivå för att säkerställa att beslutade insatser genomförs och att de är verksamma.

Nationellt fackspråk – ICF

Med modellen ÄBIC beskrivs varje individs behov utifrån den internationella klassifikationen av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa (ICF). ICF är utvecklad och godkänd av WHO (Världshälsoorganisationen) 2001. Målet med ICF är att erbjuda ett samlat och standardiserat språk och en struktur för att beskriva hälsa² och hälsorelaterade tillstånd. Arbetssättet i ÄBIC och ett nationellt fackspråk bidrar till en rättssäker och likvärdig handläggning för den enskilde. ICF ger förutsättningar att beskriva en persons behov av stöd i livsföringen på ett enhetligt, entydigt och jämförbart sätt. Detta ger i sin tur möjlighet att ta fram nationell och lokal statistik.

Nyttan med ÄBIC

Socialstyrelsens målsättning med ÄBIC är sammanfattningsvis:

- Tydligare biståndsbeslut
- Att äldreomsorgen blir mer likvärdig och rättssäker
- Ökade möjligheter för individen att medverka i utredning, planering och uppföljning
- Att skapa underlag för offentlig statistik och öppna jämförelser

Utbildningsinsatser och framtida stöd

Ett behovsriktat arbetssätt börjar med att ta reda på vad den äldre vill uppnå, vad som är viktigt, stödjande eller hindrande i det dagliga livet. Först därefter

² Hälsa är ett tillstånd av fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, och inte endast frånvaro av sjukdom eller skada (WHO:s definition av hälsa).

presenteras förslag på insatser. Ett sådant arbetssätt kan leda till flera olika handlingsalternativ och lyfta fram andra behov som den äldre har. Socialstyrelsen konstaterar att ett behovsinriktat arbetssätt ställer ökade krav på de professionella till skillnad från ett insatsstyrt arbetssätt. För att även tillgodose behov av trygghet, gemenskap och meningsfullhet, som är några av de bakomliggande värden som finns i målen för socialtjänstens insatser till äldre personer, ställs ännu större krav på kompetens och professionalitet. Det är angeläget att handläggare och leverantörer får stöd i att arbeta efter och stärka ett behovsinriktat och systematiskt arbetssätt. Under 2013 och 2014 har Socialstyrelsen därför erbjudit utbildning till lokala processledare i kommunerna. Utbildningen omfattar två steg, totalt fyra dagar. Två personer inom social omsorg har genomgått processledarutbildningen och kommer att vara delaktiga i att implementera arbetssättet i kommunen.

Förutom utbildningsinsatser och möjlighet att söka prestationsersättning har Socialstyrelsen tagit fram olika stödmaterial och en vägledning. Socialstyrelsen ska vidare i samverkan med SKL, Famna och Vårdföretagarna planera för förvaltning och fortsatt utveckling och genomförandestöd, inklusive regionalt stöd till lokala processledare, från 2015

Koppling till verksamhetssystem

En central förutsättning för införandet av ÄBIC är anpassning till verksamhetssystemet. ICF innehåller koder som ska användas vid registrering i systemet. En förbättrad uppföljning på individnivå, lokal nivå och nationell nivå innebär att det lokala verksamhetssystemet är utvecklat för att ta emot den individbaserade dokumentationen och uppföljningen. Social omsorgs systemleverantör Pulsen arbetar med att utveckla en tilläggsmodul till Combine som stödjer ÄBIC. Modulen beräknas vara färdig att användas om ett år.

Prestationsersättning för beslut om införande av ÄBIC

Socialstyrelsen fördelar under 2014 ut 70 miljoner kr till kommuner och stadsdelar som har utbildat processledare och beslutat att införa modellen ÄBIC. De som kan söka är kommuner och stadsdelar som har utbildade processledare och före den 1 oktober 2014 beslutat att införa modellen. Statsbidraget kan beviljas för högst två processledare per kommun och stadsdel. Ett lägre belopp för en färdigutbildad processledare och ett högre belopp för två färdigutbildade. Hur stora beloppen att fördela blir beror på fördelningen mellan eventuella icke-sökande och sökande kommuner och stadsdelar som har en respektive två utbildade processledare. I räkneexempel från Socialstyrelsen beräknas mellan 219 436 kr och 350 000 kr att fördelas till Täby kommun. Statsbidraget betalas ut retroaktivt. Av ansökan om statsbidrag ska det framgå att beslutet har behandlats av ansvarig nämnd.

Ekonomiska aspekter

Införandet av ÄBIC fordrar att tid läggs för implementering. På sikt tillkommer en kostnad för en modul i verksamhetssystemet Combine.

När arbetssättet implementerats och verksamhetsstöd finns både hos myndigheten och hos leverantörerna är bedömningen inom Avdelning äldreomsorg att kostnaderna för hemtjänst kommer att minska. Bedömningen görs utifrån att fokus under utredning och beslut i större utsträckning kommer att vara på funktionstillstånd och -hinder och att beslut om insatser endast motsvarar de funktionstillstånd och -hinder som ger rätt till insats. Leverantörerna kommer att kunna utföra sitt uppdrag mer effektivt när beställningen är mer detaljerad med tydligt uppdrag och mål.

Överväganden

Inom Avdelning äldreomsorg ser man positivt på införandet av ÄBIC. Modellen ger en bra struktur i utrednings- och dokumentationsarbetet. Rättssäkerheten ökar och den äldre personens behov blir tydligare genom att utredningen visar vilket/-a moment eller områden den enskilde behöver stöd i. Tydligheten leder till en mer precis beställning av insatser den äldre personen behöver vilket innebär att leverantören får ett tydligare uppdrag med tidsangivet mål. Tydligare mål med insatserna underlättar uppföljningen.

För handläggarnas del innebär ÄBIC ett ökat fokus på ett behovsinriktat arbetssätt istället för en insatsstyrd verksamhet. Det kommer att ta mer tid i utredningsarbetet för äldre med omfattande insatser och behov. Å andra sidan kan utredningsarbetet gå fortare då den äldre personen har mindre behov. Då det blir tydligare beställningar utifrån den äldre personens behov kommer det att bli en större möjlighet än idag att mäta måluppfyllelsen av de insatser som beställts.

Förutom ett ökat stöd i handläggningen underlättar arbetssättet kommunikationen mellan olika yrkesgrupper genom att informationen om individen hanteras lika av alla aktörer.

För den äldre personen innebär det behovsinriktade arbetssättet en likvärdig handläggning och dokumentation, en ökad rättssäkerhet och en ökad möjlighet att medverka i sitt ärende.

Arbetssättet som ÄBIC-modellen innebär kan även användas inom andra delar av socialtjänsten, t.ex. i samband med handläggning och utförande av LSS-insatser, vilket en del kommuner är på väg att genomföra. På sikt är det troligt att arbetssättet kommer att införas även inom funktionshinderområdet och då beröra

handläggare inom Avdelning funktionsnedsättning och leverantörer inom det verksamhetsområdet.

Planeringen inom Avdelning äldreomsorg är att i september påbörja förberedandet av ÄBIC för att senare under hösten introducera och inleda arbetssättet tillsammans med biståndshandläggargruppen.

Susanna Kiesel
t.f. socialchef

Susanne Rading
avdelningschef